

# SCHEIDEN

Financiële  
& juridische  
aspecten

**Scheiden**

CISKA SIKKEL-SPIERENBURG

# SCHEIDEN

**Consumentenbond**

4<sup>e</sup> geheel herziene druk, april 2015

Copyright 2015 © Consumentenbond, Den Haag

Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden

Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: mr. ing. Ciska Sikkel-Spienburg

Eindredactie: Georgie Dom; Vantilt Producties, Nijmegen

Grafische verzorging: Puur Publishers

Foto omslag: Blend Images Photography/Veer.com

Foto's binnenwerk: iStockphoto en Shutterstock

Foto auteur: Marcel Graumans

ISBN 978 90 5951 3150

NUR 822

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet)fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

# INHOUD

<b>Inleiding</b>	<b>9</b>
<b>1 Over scheiden</b>	<b>11</b>
<b>1.1 Huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen</b>	<b>12</b>
<b>1.2 Alles gedeeld of apart?</b>	<b>14</b>
1.2a Gemeenschap van goederen	15
1.2b Huwelijkse voorwaarden	15
<b>1.3 Naar de rechter</b>	<b>16</b>
1.3a Welke rechter?	17
1.3b Oproep	17
1.3c Beslissing	17
1.3d Voorlopige voorzieningen	19
1.3e Echtscheidingsbemiddelaar en mediator?	20
<b>1.4 Kosten</b>	<b>22</b>
1.4a Toegevoegd advocaat	22
<b>1.5 Exit flitsscheiding</b>	<b>22</b>
<b>1.6 Scheiden van tafel en bed</b>	<b>23</b>
<b>1.7 De overlegscheiding</b>	<b>24</b>
<b>1.8 Scheiden via internet</b>	<b>24</b>
<b>2 Bezittingen, verzekeringen, rekeningen en testament</b>	<b>27</b>
<b>2.1 Verdeling van bezittingen en schulden</b>	<b>28</b>
2.1a Verdeling bij huwelijkse voorwaarden	29
2.1b Verdeling bij gemeenschap van goederen	29
<b>2.2 Wanneer is sprake van een schenking?</b>	<b>33</b>
2.2a Ongelijke verdeling	33

2.2b	Omzetting gemeenschap van goederen in huwelijkse voorwaarden en omgekeerd	33
<b>2.3</b>	<b>Kapitaal- en lijfrenteverzekeringen</b>	<b>35</b>
2.3a	Waarde van de verzekering	35
2.3b	Verdeling van de waarde	36
2.3c	Kapitaalverzekeringen	39
2.3d	Lijfrenteverzekeringen	41
<b>2.4</b>	<b>Schadeverzekeringen</b>	<b>43</b>
2.4a	Gevolgen voor de premie	44
2.4b	Vergeet de polisaanpassing niet!	44
2.4c	Aanpassingen verzekeringen na een scheiding	44
<b>2.5</b>	<b>Herziening testament</b>	<b>49</b>
<b>2.6</b>	<b>Bankrekeningen en spaartegoeden</b>	<b>51</b>
<b>2.7</b>	<b>Abonnementen en dergelijke</b>	<b>52</b>
<b>3</b>	<b>Pensioen en AOW</b>	<b>53</b>
<b>3.1</b>	<b>Pensioenrechten</b>	<b>54</b>
3.1a	Wet verevening pensioenrechten bij scheiding	54
3.1b	Buitenlandse pensioenrechten	55
3.1c	Ouderdomspensioen	55
3.1d	Nabestaandenpensioen	57
3.1e	Pensioenrechten en financiële planning	59
3.1f	Conversie	62
<b>3.2</b>	<b>AOW en scheiding</b>	<b>63</b>
3.2a	Beiden AOW-gerechtigd en elk evenveel AOW	64
3.2b	Beiden AOW-gerechtigd en niet elk evenveel AOW	64
3.2c	Slechts één partner is AOW-gerechtigd	67
<b>4</b>	<b>De woning</b>	<b>69</b>
<b>4.1</b>	<b>Eén van beiden blijft in de eigen woning</b>	<b>70</b>
4.1a	De woning is gezamenlijk eigendom	70
4.1b	De woning is eigendom van de partner die er blijft wonen	80
4.1c	De woning is eigendom van de partner die ergens anders gaat wonen	81
<b>4.2</b>	<b>De eigen woning wordt verkocht</b>	<b>81</b>
4.2a	De woning is gezamenlijke eigendom	83
4.2b	De woning is eigendom van een van beiden	83
<b>4.3</b>	<b>U heeft een gezamenlijke huurwoning</b>	<b>84</b>
4.3a	Huurtoeslag	85

<b>4.4</b>	<b>Alimentatie in natura</b>	<b>85</b>
4.4a	Eigen woning	85
4.4b	Huurwoning	87
<b>5</b>	<b>Alimentatie</b>	<b>89</b>
<b>5.1</b>	<b>Alimentatienormen</b>	<b>90</b>
5.1a	Draagkracht	92
5.1b	Behoeft	93
<b>5.2</b>	<b>Partneralimentatie</b>	<b>94</b>
5.2a	Alimentatie verspelen	94
5.2b	Fiscaal partnerschap	96
5.2c	Hoelang betalen?	96
5.2d	Wijziging van de omstandigheden	98
5.2e	Fiscale gevolgen	99
5.2f	Vormen van betaling van alimentatie	99
<b>5.3</b>	<b>Kinderalimentatie</b>	<b>104</b>
5.3a	Normen voor bepaling van de hoogte	104
5.3b	Minderjarigen en jongmeerderjarigen	106
5.3c	Fiscale gevolgen	107
<b>5.4</b>	<b>Wat als de ex de alimentatie niet betaalt?</b>	<b>110</b>
<b>5.5</b>	<b>Alimentatie en bijstand</b>	<b>111</b>
5.5a	Verhalen van bijstand	112
<b>6</b>	<b>De kinderen</b>	<b>113</b>
<b>6.1</b>	<b>Ouderlijk gezag</b>	<b>114</b>
6.1a	Problemen?	117
<b>6.2</b>	<b>Ouderschapsplan</b>	<b>118</b>
6.2a	Zorg- en opvoedingstaken	119
6.2b	Informatie en raadpleging	119
6.2c	Verdeling van de kosten	119
<b>6.3</b>	<b>Meer over omgangsregeling en informatieplicht</b>	<b>120</b>
6.3a	Omgang ontzeggen	120
6.3b	Wonen bij welke ouder?	121
6.3c	Beschuldigingen	121
<b>6.4</b>	<b>Co-ouderschap</b>	<b>122</b>
<b>6.5</b>	<b>Financiële bijdragen voor de kinderen</b>	<b>123</b>
6.5a	Kinderbijslag	123
6.5b	Fiscale heffingskortingen	124
6.5c	Bijstandsuitkering	126

<b>7</b>	<b>Scheiding over de grenzen</b>	<b>127</b>
<b>7.1</b>	<b>Alimentatie uit het buitenland</b>	<b>128</b>
<b>7.2</b>	<b>Verblijfplaats kinderen en omgangsregeling</b>	<b>128</b>
7.2a	Europees Verdrag	130
7.2b	Haags Verdrag	131
7.2c	Ontvoering voorkómen	131
<b>Bijlage 1 Begrippenlijst</b>		<b>133</b>
<b>Bijlage 2 Checklist wat u zelf bij een scheiding kunt regelen</b>		<b>136</b>
<b>Register</b>		<b>138</b>



# INLEIDING

Scheiden is geen onderwerp waar u dagelijks bij zult stilstaan. Als u gaat samenwonen, zal uw eerste gedachte niet zijn: wat zijn de gevolgen als we uit elkaar gaan? Het onderwerp echtscheiding wilt u waarschijnlijk het liefst zo ver mogelijk van uw bed houden. Maar in de praktijk blijkt nog steeds ruim eenderde van de huwelijken uit te lopen op een echtscheiding. Bij een groot deel van de scheidingen zijn ook jonge kinderen betrokken. Het is dus reëel om op z'n minst enige kennis te hebben van de consequenties van een echtscheiding.

Ook als u daar al het een en ander over weet, zult u veel steun aan dit boek hebben. Daarnaast is het te gebruiken als steun voor anderen die in een scheiding liggen. Belandt u in een echtscheidingsproces, dan kunnen emoties uw rationeel denken beïnvloeden. U kunt dit boek dan gebruiken als handvat, waarin voor u en uw partner alles nog eens op een rij is gezet en dat u kunt gebruiken voor een redelijke en billijke afhandeling van uw echtscheiding. Zo'n leidraad is geen overbodige luxe, want bij een scheiding komt veel kijken. Er moet van alles geregeld worden, zoals de alimentatie en – als er kinderen zijn – de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag. Ook moeten schulden en bezittingen worden verdeeld. Verder kan een scheiding ingrijpende financiële consequenties hebben.

Op het gebied van scheiden is de afgelopen jaren nogal wat veranderd. Zo is een flitsscheiding niet meer mogelijk en moeten ouders met minderjarige kinderen die willen scheiden altijd een ouderschapsplan maken. Op al deze gebieden vindt u in deze uitgave actuele en praktische informatie, helder beschreven en verduidelijkt met (reken)voorbeelden. Hiermee gewapend kunt u de scheiding in zo goed mogelijke banen leiden en zo de financiële en materiële gevolgen beperken.

De voorbeelden zijn eenvoudig en sluiten zo dicht mogelijk aan op de werkelijkheid. Geen enkel voorbeeld is gebaseerd op werkelijk gebeurde feiten.

In hoofdstuk 1 leest u wanneer er sprake van een echtscheiding is, hoe de procedure bij de rechter verloopt, welke kosten eraan verbonden zijn en welke vormen van scheiden er überhaupt bestaan. Daarna krijgt u, in hoofdstuk 2, een overzicht van de zaken die allemaal geregeld moeten worden, zoals het verdelen van de bezittingen en schulden. Financiën spelen bij een scheiding een belangrijke rol. Zeker als u gehuwd bent in (beperkte) gemeenschap van goederen. Belangrijke, maar lastige aspecten die hierbij aan de orde komen, zijn onder meer de verdeling van de pensioenrechten (zie hoofdstuk 3). Ook veranderingen in de AOW-uitkering komen in dit hoofdstuk aan bod.

Over wie in de woning mag blijven en hoe de waarde van de woning wordt verdeeld, leest u in hoofdstuk 4. U krijgt fiscale, juridische en praktische informatie over toedeling van een eigen woning, maar ook het verlaten van een huurwoning komt hier aan bod, evenals alimentatie in natura in de vorm van woongenot. In hoofdstuk 5 komt een ander belangrijk financieel onderwerp aan de orde: de alimentatie, zowel voor de partner als voor de kinderen.

Een gevoelig en belangrijk onderwerp bij een scheiding is het gezamenlijk uitvoeren van het ouderlijk gezag over en de omgangsregeling met de kinderen. In hoofdstuk 6 leest u hoe u dit het best regelt. We gaan daarbij niet alleen in op eigen kinderen, maar ook op pleeg- en adoptiekinderen. Hoofdstuk 7 beschrijft, tot slot, enkele internationale aspecten: hoe het met de alimentatiebetaling zit als een van beiden naar het buitenland verhuist en hoe u kunt handelen als er dan toch een omgangsregeling met de kinderen moet blijven. Hier bespreken we ook wat u kunt doen als uw kind na een verblijf bij uw ex-partner in het buitenland niet naar u wordt teruggebracht. Al deze informatie wordt gecompleteerd met een checklist wat er bij een scheiding te regelen valt en een verklaring van enkele veelgebruikte begrippen. Via het register achterin vindt u het een en ander snel terug.



Ciska Sikkel heeft gewerkt als belastingadviseur en financieel onderzoeker bij de Consumentenbond, waarvoor ze diverse financieel-juridische boeken schreef. Momenteel is ze zelfstandig financieel adviseur.



# 01

# OVER SCHEIDEN

In dit hoofdstuk vertellen we u over de 'technische' aspecten rond een scheiding: de manieren van scheiden, de gang naar de rechter en de kosten.

Van een (echt)scheiding kan sprake zijn bij gehuwden en bij geregistreerd samenwonenden (geregistreerde partners). In het vervolg gebruiken we hoofdzakelijk de term 'gehuwden'. Als we het dus hebben over gehuwden, bedoelen we daar ook geregistreerde samenwoners mee. Als een regeling voor geregistreerd samenwonenden afwijkt van die voor gehuwden, vermelden we dit expliciet.

Het uit elkaar gaan van ongehuwd en ongeregistreerd samenwonenden wordt in dit boek niet besproken, ook omdat de wet hen bij het uit elkaar gaan geen verplichtingen oplegt. Hierop maakt de wet één uitzondering: ongehuwd samenwonenden die samen een kind hebben en uit elkaar gaan, zijn evenals gehuwden met kinderen verplicht een ouderschapsplan op te stellen (zie par. 6.2).

De situatie voor echtgenoten die van tafel en bed zijn gescheiden, stippen we in dit boek slechts kort aan. Hoewel op het moment van uit elkaar gaan een alimentatieverplichting kan ontstaan, blijven mensen die van tafel en bed zijn gescheiden officieel met elkaar gehuwd. In par. 1.6 beschrijven we kort de situatie voor partners die zijn gescheiden van tafel en bed. Waar nodig, zullen wij in dit boek op hun situatie ingaan.

## 1.1 Huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen

Gehuwde paren moeten voor een echtscheiding langs de rechter. Zodra de rechterlijke uitspraak is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand van de gemeente waar het huwelijk heeft plaatsgevonden, is de echtscheiding formeel een feit.

Geregistreerd samenwonenden kunnen relatief eenvoudiger scheiden dan gehuwden. Zij geven een gezamenlijke verklaring af bij de burgerlijke stand van de gemeente (medeondertekend door een notaris of advocaat). Deze verklaring wordt ingeschreven, waarmee het geregistreerd partnerschap is beëindigd. Maar hebben geregistreerd samenwonenden minderjarige kinderen, dan moeten ook zij voor de beëindiging van hun geregistreerd partnerschap langs de rechter.

Ongehuwd samenwonenden kunnen zonder enige formaliteit uit elkaar gaan. Uiteraard kunnen zij ook plichten en rechten ten opzichte van elkaar hebben; die zijn dan vaak neergelegd in een samenlevingscontract. Aan dit samenlevingscontract kunnen zij wederzijds rechten ontleen. Bij het einde van de samenwoning kunnen ongehuwd samenwonenden het best even bij de notaris informeren hoe hun samenlevingscontract moet worden ontbonden.

De rechten en plichten die echtgenoten en geregistreerd samenwonenden ten opzichte van elkaar hebben, zijn grotendeels in de wet neergelegd. Zowel voor gehuwden, geregistreerd samenwonenden als ongehuwd samenwonenden geldt dat zij een ouderschapsplan moeten opstellen als ze minderjarige kinderen hebben.

Echtscheiding wordt door de rechter uitgesproken bij duurzame ontwrichting van het huwelijk. Daarvan is sprake als beide partners niet meer met elkaar kunnen of willen samenleven. Duurzame ontwrichting wordt door de rechter vrij snel aangenomen. Dit betekent dat het eigenlijk onmogelijk is tegen de wil van de ander getrouwd te blijven. De enige mogelijkheid om de ontbinding van het huwelijk tijdelijk tegen te houden is het zogenoemde pensioenverweer: het feit dat uw rechten op uitkeringen bij het overlijden van uw echtgenoot verloren gaan als u op het moment van diens overlijden niet met uw partner zou zijn getrouwd. Uw partner kan daar onderuit komen door te zorgen voor een passende toekomstvoorziening, zoals een overlijdensrisicoverzekering op zijn leven. Pensioenverweer komt vrijwel niet meer voor, nu wettelijk is bepaald dat ouderdomspensioenen die tijdens het huwelijk zijn opgebouwd, moeten worden verdeeld (zie par. 3.1a). Het verweer zou alleen nog kunnen worden gebruikt als geen ouderdomspensioenen zijn opgebouwd, maar bijvoorbeeld alleen privéverzekeringen of buitenlandse pensioenen. Om te kunnen scheiden, hoeft u niet eerst een bepaalde tijd te hebben samengeleefd. In theorie kunt u vandaag in het huwelijk treden en morgen een verzoek tot echtscheiding indienen.

